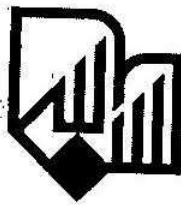

۱۴۲۸/۸/۱۴

پرچمداران نهضت اسلامی در شبه قاره هند

(ترجمة كتاب الدعوة و العزيمة في الإسلام جلد سوم)

مؤلف:

علامه سید ابوالحسن علی ندوی

مترجم:

سید احمد مودودی چشتی

باہتمام:

راہب عارفی مینا آباد

نشر راشدین

سرشناسه	ندوی، ابوالحسن علی، ۱۹۱۳ - ۱۹۹۹ م.
عنوان قرارداد	Nadvi, Abulhasan Ali
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ دعوت و عزیمت فارسی
مشخصات نشر	پرچمداران نهضت اسلامی در شبه قاره هند/ مولف سید ابوالحسن علی ندوی؛ مترجمین راهب عارفی میناآباد، سیداحمد موندوی چشتی.
مشخصات ظاهری	تهران: راشدین، ۱۳۹۳.
شابک	۳۳۲ ص.
وضعیت فهرست نویسی	978-600-361-044-6
موضوع	فیفا
موضوع	شاه ولی الله، احمد بن عبدالرحیم، ۱۱۱۴ - ۱۱۷۶ ق.
موضوع	اسلام -- هند -- تاریخ
موضوع	مسلمانان -- هند -- تاریخ
موضوع	اسلام -- هند -- تبلیغات
موضوع	اسلام -- تاریخ -- قرن ۱۲ ق.
موضوع	هند -- تاریخ
شناسه افزوده	عارفی میناآباد، راهب، ۱۳۴۸ -- مترجم
شناسه افزوده	چشتی، سیداحمد، ۱۳۴۲ -- مترجم
رده بندی کنگره	۱۶۵/۷/۴ ن ۲۰۴۱ ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	۹۱۰ ۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۵۳۱۴

■ انتشارات راشدین

■ عنوان کتاب:	پرچمداران نهضت اسلامی در شبه قاره هند
■ مولف:	علامه سید ابوالحسن علی ندوی
■ مترجم:	سید احمد موندوی چشتی
■ باهتمام:	راهب عارفی میناآباد
■ نظارت کیفی:	راهب عارفی میناآباد
■ نظارت فنی:	محمد معین عارفی
■ طراح جلد:	افسانه حسن بیگی
■ صفحه آرا:	مژگان جعفرزاده
■ چاپ و صحافی:	نازو
■ نویت چاپ:	۱۳۹۳ - اول
■ شمارگان:	۱۰۰۰
■ شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۶۱-۰۴۴-۶
■ قیمت:	۲۵۰۰۰۰ ریال
■ نشانی:	میدان انقلاب - کارگر جنوبی - بن بست گشتاسب - پلاک ۴ واحد ۶
■ تلفن / نمابر:	۶۶۴۰۸۲۲۴ - ۶۶۱۲۳۴۴۹

www.siteketab.com

Email: rashed1829@yahoo.Com

■ پایگاه اینترنتی:

■ پست الکترونیک:

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه مصحح
۱۶	سلسله نامه خواجه معین الدین چشتی رحمته اللہ علیہ
۱۶	دیدگاه برخی از تذکره نویسان درباره خواجه معین الدین چشتی رحمته اللہ علیہ
۱۶	ریاض العارفین، رضاقلیخان هدایت
۱۷	سکینه الاولیاء، محمد دارالشکوه قادری
۱۷	ارزش میثاق صوفیه، دکتر عبدالحسین زرین کوب رحمته اللہ علیہ
۱۸	تذکر منتخب الطایف، رحیم علیخان ایمان
۱۹	تاریخ تصوف در مردسان، رؤف توکلی
۱۹	تاریخ فرشته
۲۲	شرح تاهل خواجه معین الدین چشتی رحمته اللہ علیہ
۲۳	تاریخ حاجی محمد قندهاری
۲۵	مناقب غوثیه، محمد صادق شهابی سعد قادی رحمته اللہ علیہ
۲۵	سیرالعارفین، مولانا شیخ محمد جمال مهرور رحمته اللہ علیہ
۲۶	نکاتالاسرار، سید آدم دینوری نقشبندی رحمته اللہ علیہ
۳۱	مقدمه استاد خلیل الله خلیلی
۳۹	پیشگفتار مؤلف
۴۷	نایب النبی فی الهند حضرت خواجه معین الدین چشتی اجمیری رحمته اللہ علیہ
۴۸	مرکز نوین فکری و روحانی عالم اسلام
۵۰	معمار هند اسلامی
۵۱	نخستین ارتباط چشتیان با هندوستان
۵۲	حضرت خواجه معین الدین چشتی رحمته اللہ علیہ
۵۹	حضرت خواجه قطب الدین بختیار کاکي رحمته اللہ علیہ
۶۰	حضرت خواجه قطب الدین بختیار کاکي رحمته اللہ علیہ
۶۷	حضرت بابا فرید الدین گنج شکر رحمته اللہ علیہ
۶۸	حضرت بابا فرید الدین گنج شکر رحمته اللہ علیہ

۸۳	سلطان المشايخ حضرت خواجه نظام‌الدین اولیاء رحمۃ اللہ علیہ
۸۴	حالات و کمالات و نام و نسب
۸۴	تعلیم و تربیت ابتدائی
۸۵	تنگدستی و فقر و تربیت مادر
۸۶	عشق و علاقه خواجه به شیخ کبیر رحمۃ اللہ علیہ
۸۷	سفر دهلی، دوره دانشجویی
۸۷	حضرت خواجه مورد علاقه خاص و منظور نظر استاد
۸۸	برتری، امتیاز علمی
۸۹	حفظ نمودن ۱۰۰۰ مائت حدیث
۸۹	اجازه حدیث
۸۹	کشش قلبی و جذبه الهی
۹۰	در سوگ مادر
۹۰	یادی از یقین و توکل مادر
۹۱	آرزوی خاتم
۹۲	خواجه و نخستین بار ورودش به اجودهن
۹۲	طالب یا مطلوب؟
۹۳	به خاطر مرید شدن
۹۳	بیعت
۹۴	کیفیت تعلیمی
۹۵	تعلیم و فراگیری از شیخ کبیر رحمۃ اللہ علیہ
۹۵	لذت درس
۹۶	تربیت در میدان مبارزه علیه خودخواهی
۹۷	زمان سرنوشت ساز
۹۸	سرزنش و ملامت کردن رفیق خواجه رحمۃ اللہ علیہ
۱۰۰	ملاقاتها و نوازشها
۱۰۰	رخصت و وصیت

۱۰۱	پیشنهاد دعا
۱۰۱	از اجودهن به دهلی
۱۰۳	تسویه حقوق
۱۰۴	اقامتگاه‌های حضرت خواجه رحمته الله علیه در دهلی
۱۰۶	فقر و فاقه
۱۰۶	بی‌واسطه اغیار
۱۰۷	وفات شیخ کبیر رحمته الله علیه
۱۰۸	اقامت در غلام‌پور
۱۱۰	رجوع همه مردم
۱۱۱	فقیر و منعم
۱۱۲	نخستین پرسش بعد از اسراجه
۱۱۲	نفرت از مادیات و اشتیاق به ایشاء و عطاء
۱۱۳	پرهیز از تملک املاک رحمته الله علیه
۱۱۳	تهیه خوان شاهی توسط فقیری و ارسه
۱۱۵	غذای شیخ رحمته الله علیه
۱۱۶	بی‌التفات و انعطاف‌ناپذیری با سلاطین وقت
۱۱۸	عقیدت و امتحان سلطان علاءالدین رحمته الله علیه
۱۱۹	تردید آمدن پادشاه و معذرت خواستن
۱۱۹	سرای دو در
۱۱۹	غم اسلام
۱۲۱	مخالفت سلطان قطب‌الدین با خواجه رحمته الله علیه و ترور وی
۱۲۳	لنگر غیبی
۱۲۴	دوره حکومت غیاث‌الدین تغلق و تشکیل مجلس و مناظره
۱۲۷	مجلس مناظره از زبان حضرت خواجه رحمته الله علیه
۱۲۸	ویرانی دهلی
۱۲۹	تقسیم اوقات خواجه

۱۲۹	موقعیت ویژه امیر خسرو رحمۃ اللہ علیہ
۱۳۰	آمادگی برای شب
۱۳۱	سحری
۱۳۱	هنگام صبح
۱۳۲	در روز
۱۳۲	دلداري و تربیت
۱۳۳	اشتیاق جمال، جانان یا قرب سفر
۱۳۳	صدور جازات نامه به خلفای کبار و محبت و مواخات آنها
۱۳۴	احوال و وفات
۱۳۹	سیرت و اخلاق حضرت واجب نظام الدین اولیاء دهلوی رحمۃ اللہ علیہ
۱۴۰	جامع کمالات
۱۴۰	اخلاص
۱۴۲	نوازش دشمنان
۱۴۵	پرده پوشی و نوازش
۱۴۵	شفقت و علاقه
۱۴۷	غمخواری عام
۱۴۸	شفقت بر کھتران
۱۵۰	ذوق و محبت
۱۵۱	کیفیات روحی
۱۵۲	سماع
۱۵۴	نفرت و ممانعت از مزامیر
۱۵۵	حالت حضرت خواجہ رحمۃ اللہ علیہ در سماع
۱۵۷	ذوق قرآن
۱۵۹	علاقه به شیخ خویش
۱۶۰	اهتمام جماعت و علو همت
۱۶۰	سعی در پایبندی به شریعت و اتباع سنت

۱۶۳	افادات و تحقیقات حضرت خواجه نظام الدین اولیاء رحمته الله
۱۶۴	بایه و مرتبه علمی
۱۶۴	علاقه ادبی
۱۶۵	در حدیث و فقه
۱۶۷	اهمیت دانش
۱۶۷	اقیانوسی از علم
۱۶۸	علوم صحیح شرعی
۱۶۹	حلال مانع راه خدا نیست
۱۶۹	قلبی که متوجه الله شد هیچ چیز مشروعی مضر نیست
۱۷۰	حقیقت ترک در اسلام
۱۷۰	طاعت لازم و متعدی
۱۷۰	کشف و کرامات حجاب راه است
۱۷۱	علوم انبیاء و اولیاء
۱۷۱	دوستی و دشمنی دنیا
۱۷۲	مراتب تلاوت قرآن
۱۷۳	فیوض و برکات حضرت خواجه نظام الدین اولیاء رحمته الله
۱۷۴	تجدید ایمان و توبه عام
۱۷۶	بیعت یا پیمان
۱۷۷	حکمت در بیعت عموم
۱۸۴	رونق بازار عشق
۱۸۵	تربیت خلفاء
۱۸۷	خانقاه‌های چشتی
۱۸۷	اسامی مریدان ممتاز حضرت خواجه رحمته الله
۱۹۲	توجه بسیار در تربیت مریدان
۱۹۳	حق گوئی در پیشگاه سلاطین
۱۹۷	رهنمائی و نگرانی حکومت اسلامی

۲۰۲	گسترش اسلام
۲۰۷	خدمت و اشاعه دانش
۲۱۰	پایان سخن
۲۱۳	مخدوم الملک حضرت شیخ شرف الدین یحیی منیری رحمته الله
۲۱۴	زندگینامه از پیدایش تا بیعت و اجازت
۲۱۴	خاندان
۲۱۵	پیدایش
۲۱۵	آموزش
۲۱۶	در کسوت دانشجو در عصر مولانا شرف الدین توامه رحمته الله و سفر سنارگاؤن
۲۱۸	ازدواج
۲۱۸	بارگشت شیخ به وطن
۲۲۰	سفر دهلی و انتخاب مرشد
۲۲۱	شیخ نجیب الدین فردوسی رحمته الله
۲۲۳	سلسله فردوسیه و مشایخ کبارش در هندوستان
۲۲۴	حضرت شیخ نجم الدین کبری
۲۲۶	چگونگی انتشار این سلسله در هند
۲۲۷	سلسله فردوسیه در هندوستان
۲۲۷	خواجه بدرالدین سمرقندی رحمته الله
۲۲۹	خواجه رکن الدین فردوسی رحمته الله
۲۳۰	خواجه نجیب الدین فردوسی رحمته الله
۲۳۱	مجاهده، خلوت، قیام، سکونت، ارشاد و تربیت شیخ نجیب الدین یحیی منیری رحمته الله
۲۳۳	مراجعت از دهلی
۲۳۳	شورش عشق
۲۳۴	در جنگل راجگیر
۲۳۵	سکونت بهار و تعمیر خانقاه
۲۳۹	افاده و ارشاد

۲۴۱	مکارم و ویژگی‌های شیخ شرف‌الدین یحیی مخدوم‌الملک بهاری رحمته الله
۲۴۳	فنائیت
۲۴۶	اخلاق عالی
۲۴۸	رحمت و شفقت
۲۴۹	نیالودن به دنیا و عدم تعلق به آن
۲۵۰	همت بلندی
۲۵۲	تجربید و تفربید و یکتایی
۲۵۳	امر به عروقه و اندیشه در حالات و معاملات مسلمانان
۲۵۴	پیروی سنت
۲۵۶	وفات
۲۶۶	نماز جنازه و تدفین
۲۶۷	اولاد و اعقاب
۲۶۸	خلفاء و مریدین ممتاز
۲۶۹	تصنیفات
۲۷۰	مکتوبات و ارزش علمی و ادبی آن
۲۷۵	مجموعه مکتوبات و گیرنده نامه‌ها
۲۷۷	ماخذ مضامین
۲۷۹	مقام کبریا، نتایج و آثار تعلیم و تربیت حضرت شیخ شرف‌الدین یحیی رحمته الله
۲۸۰	بی‌نیازی خالق و سلطان عالم
۲۸۶	جوش دریای رحمت
۲۸۷	مژده و صلاهی عام
۲۸۸	کریم نکته نواز
۲۸۹	تأثیر توبه
۲۸۹	دعوتی انقلاب آفرین
۲۹۱	نظر خاص آفریدگار
۲۹۲	امانت محبت

۲۹۳		حاصل وجود
۲۹۳		بار امانت
۲۹۴		اقبال ذره خاک
۲۹۵		عالم سر الهی
۲۹۶		موجود و محسود
۲۹۷		دل آگاه
۲۹۸		شکسته، عزیزتر
۲۹۸		فراموش محبت و حکومت عشق
۲۹۸		تحقیقات و علوم عالیہ
۲۹۹		مضامین عالی و سلیم ژرف
۲۹۹		وحدت شهود
۳۰۰		تغییر در صفات است نه در ذات
۳۰۴		کرامات نیز ثبت است
۳۰۵		کشف و کرامات و استدراج
۳۰۵		فضیلت خدمت
۳۰۶		معیار اصلاح نفس
۳۰۷		پاسداری از دین و حمایت از شریعت حضرت شیخ شرف الدین حسین منیری رحمۃ اللہ علیہ
۳۰۸		برنامه اصلاحی و نوآوری
۳۰۹		نبوت از ولایت برتر است
۳۱۱		یک نفس انبیاء از سراسر زندگی اولیاء افضل است
۳۱۲		جسم انبیاء و قلب اولیاء
۳۱۲		لزوم دوام شریعت
۳۱۳		پابندی شریعت همیشه ضروری است
۳۱۳		راز بقای شریعت
۳۱۴		مثالی روشن

- خط علماء و مشايخ کامل حضرت شيخ شرف الدين يحيى منيرى رحمته الله ۳۱۷
- اسوه بزرگان ۳۱۸
- شرط شريعت ۳۱۹
- از اتباع محمدى صلی الله علیه و آله چاره یی نیست ۳۲۰
- مراکز سلسله فردوسیه ۳۲۰
- تعلیقات مترجم ۳۲۳
- شجره پیران ۳۲۸
- از مترجم حضرت پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله ۳۲۸

«هو الفتح العليم»

«ربود جان و دلم را جمال نام خدا
نواخت تشنه لبان را زلال نام خدا
وصال حق طلبی همنشین نامش باش
بین وصال خدا در وصال نام خدا»^۱

مقدمه مصحح

خواجه معین‌الدین حسن مالزی است از اقطاب عرفان عالیہ چشتیہ، پرچمدار حقیقی نهضت اسلامی در شبه قاره هند بود. بنا به نظر محقق ارجمند مرحوم دکتر عبدالعزیز حسین زرین کوب رحمۃ اللہ علیہ در کتاب ارزشمند «ارزش میراث صوفیہ» در دورہ‌ای که فتوحات اسلام خالصہ یافته بود و به سبب ضعف و فتور خلفاء، غزوه و جهاد در امر نشر اسلام متوقف ماند، بود متصوفه در ترویج اسلام اهتمام نموده، چنان که تأثیر وجود مشایخ چشتیہ و شطاریہ و تشیع در نشر و بسط اسلام بین هندوان و اقوام مالزی به مراتب بیش از تأثیری بود که غازیان و مجاهدان سابق در این مورد داشته‌اند.

همچنین نوشته‌اند: «در هند مخصوصاً سلسلہ چشتیہ و شطاریہ شهرت یافته بودند. سلسلہ چشتیہ را معین‌الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ (متوفی ۶۶۳) از اهل سیستان در آنجا رواج دادند. از مشهورترین اخلاف او شیخ فریدالدین شکرگنج رحمۃ اللہ علیہ نیز (متوفی ۶۷۰) و شیخ

خواجه معین الدین رحمته الله پس از آن راهی بغداد شد و از دست شیخ اوحالدین کرمانی رحمته الله خرقه پوشید و به کسب خرقه از دست شیخ عبدالقادر گیلانی رحمته الله نیز نایل آمده گویند، به اشاره شیخ عبدالقادر گیلانی رحمته الله بود که شیخ راهی هندوستان گردید.

شیخ شهاب الدین سهروردی رحمته الله در اوایل سلوک مدتی از خواجه معین الدین رحمته الله کسب فیض نمودند. خواجه معین الدین رحمته الله پس از چندی از بغداد راهی همدان شد. شیخ یوسف، همدانی رحمته الله را دریافت و از آن جا متوجه تبریز گشت و با ابوسعید تبریزی رحمته الله صحبت ها داشت. خواجه از تبریز راهی خرقان شد و مدت دو سال در آن جا اقامت گزید سپس به آباد رفت و به صحبت شیخ ناصرالدین استرآبادی رسید. سپس متوجه هرات گردید و مدتی در مقبره پیر هرات خواجه عبدالله انصاری رحمته الله مُعْتَكِف بود و دوباره به استرآباد عزیمت کرد و از آن جا متوجه غزنین گشت و مدتی را در صحبت شمس العارفین عبدالواحد رحمته الله به سر برد.

خواجه رحمته الله از غزنین هم به لاهور و به امر کرد و مدتی مُعْتَكِف مزار خواجه علی هجویری رحمته الله شد. باری لاهور هم نتوانست خواجه رحمته الله را حفظ کند و وی راهی دهلی شد. گویا خواجه معین الدین رحمته الله قصد سکونت در دهلی را داشت ولی به علت کثرت مریدان و هجوم مردمان به محل زندگی، تصمیم به ترک دهلی گرفته و متوجه اجمیر شد. مردم اجمیر با استقبالی در خور خواجه رحمته الله به پیشواز وی آمدند. اهالی اجمیر که هندو بودند اکثراً در اثر تعالیم شیخ رحمته الله با هایت او به اسلام مشرف شدند و عده قلیلی که اسلام نیاوردند، با نهایت احترام با خواجه معین الدین رحمته الله و دیگر تازه مسلمان های آن دیار رفتار می کردند.

خواجه معین الدین رحمته الله در اجمیر ازدواج کرد. وی خواجه قطب الدین بختیار کاکي رحمته الله را به عنوان جانشین خود معرفی و خود در سال ۶۳۳ هجری خرقه تهی نمود و به عالم باقی شتافت. بعد از وفات خواجه معین الدین رحمته الله مقبره وی زیارتگاهی برای مسلمین شد و جلال الدین محمد اکبر پادشاه غازی، چندین بار با پای پیاده به زیارت مقبره خواجه رحمته الله شتافت.

خواجه معین الدین رحمته الله علیه خواجه غریب نواز، سلطان الہند، ولی الہند، ہند النبی، وارث النبی صلی اللہ علیہ وسلم فی الہند، خواجه خواجگان و خواجه اجمیر می باشد.
سلسلہ عالیہ چشتیہ تا حال در ہندوستان بہ رونق خود باقی است.
آثار خواجه معین الدین چشتی رحمته الله علیه:

۱- انیس الارواح	۲- حدیث المعارف	۳- دلیل العارفین
۴- رسالہ وجودیہ	۵- رسالہ ای در تصوف	۶- رسالہ آداب دم زدن
۷- کشف الاسرار	۸- گنج الاسرار	۹- مکاتیب و دیوان وی

سلسلہ نامہ شاخہ معین الدین چشتی رحمته الله علیه

معین الدین چشتی رحمته الله علیه مرید خواجہ عثمان ہارونی رحمته الله علیه مرید خواجہ شریف زندنی دمشقی رحمته الله علیه مرید خواجہ قطب الدین مودود چشتی رحمته الله علیه مرید خواجہ ناصر الدین چشتی رحمته الله علیه مرید خواجہ محمد سالم نائید رحمته الله علیه مرید شیخ احمد ابدال چشتی رحمته الله علیه، خلیفہ حضرت شیخ مرید خواجہ ابواسحاق چشتی رحمته الله علیه مرید خواجہ علی ممشاد دینوری رحمته الله علیه مرید خواجہ ہبیرہ بصری رحمته الله علیه مرید خواجہ خدیفہ مرعشی رحمته الله علیه مرید خواجہ ابراہیم رحمته الله علیه مرید حضرت امام محمد باقر علیہ السلام.

بعضی از ابراہیم ادم رحمته الله علیه بہ بدین صورت نقل کردہ اند
ابراہیم ادم رحمته الله علیه مرید خواجہ فضیل عیاض رحمته الله علیه مرید خواجہ عوالو الدین بن زید رحمته الله علیه مرید خواجہ حسن بصری رحمته الله علیه مرید حضرت اسد اللہ الغالب علی مرتضی علیہ السلام می رسانند.

دیدگاہ برخی از تذکرہ نویسان درباره خواجہ معین الدین چشتی رحمته الله علیه

ریاض العارفین، رضاقلی خان ہدایت

«خواجہ معین الدین حسن سجزی رحمته الله علیه اصل آن جناب از قریہ چشت^۱ از توابع ہرات

۱- چشت: روستایی در ۱۷۰ کیلومتری ہرات کہ ہم اکنون بارگاہ حضرت سلطان العارفین سید قطب الدین مودود چشتی رحمته الله علیه و برخی آثار بہ جای ماندہ از عہد غوریان و غزنویان در این روستا مشہود است.

بوده است، لهذا این سلسله به نام وی «چشتی» شهرت نموده، ناهج مناهج حقیقت و سالک مسالک طریقت است، آن جانب در هندوستان مروج دین نبوی و طریقه علوی گردید. صاحب کرامت و مقامات و خوارق عادات بود تربیت از خواجه عثمان هارونی رحمته الله یافته بود، قطب الدین بختیار کاکی رحمته الله ضیاء الدین بلخی رحمته الله و شهاب الدین غوری رحمته الله و شمس الدین غوری رحمته الله از مریدان آن جانیند.

سکینه الانبیاء، محمد دارالشکوه قادری

«... از اکار هر سلسله در صحبت غوث اعظم عبدالقادر گیلانی رحمته الله بوده اند چنان که از سلسله چشتیه، خواجه معین الدین چشتی رحمته الله به بغداد رفته و خدمت غوث الثقلین رسیده و چندین ماه حضرت غوث الاعظم رحمته الله خواجه رحمته الله را در حجره جا داده و توجهات فرموده اند.^۱

خواجه معین الدین چشتی رحمته الله بر جمعی از مشایخ چشت از متقدمین و متأخرین چون حضرت فرید الدین شکر گنج رحمته الله و سلطان مشایخ، شیخ نظام الدین دهلوی رحمته الله سماع و وجد و رقص (صوفیانه) کرده اند و آن را جایز شته اند.»

ارزش میراث صوفیه، دکتر عبدالحسین زرین کوب رحمته الله

«در هند مخصوصاً سلسله چشتیه و شطاریه شهرت یافتند. سلسله چشتیه را خواجه معین الدین چشتی رحمته الله (۶۳۳ هجری) از اهل سیستان در آن جا به وجود آورد... خلیفه او قطب الدین بختیار کاکی رحمته الله، به کرامات مشهور شد، در سبب شهرت او به کاکی می گویند: «در ایام مجاهده به نان خشک قناعت می کرد و به قولی از عالم غیب یک نان خشک در هر روز برایش می رسید، و اصل وی از «ترکمنستان» بود و اوقاتش غالباً در استغراق

۱- از آن جا که حضرت شیخ عبدالقادر گیلانی رحمته الله در تاریخ دوشنبه یازده ربیع الثانی سال ۵۶۲ هـ واقع شده است لیکن این ملاقات صورت نگرفته است.

می‌گذشت در بین خلفای او شیخ فریدالدین گنج شکر رحمه الله در نشر این طریقه اهتمام می‌ورزید. نسب او را مریدانش به ابراهیم ادهم رحمه الله و حضرت عمر بن خطاب رضی الله عنه رسانیده‌اند.

خلافت چشتیه از نظام‌الدین اولیاء رحمه الله به همین شیخ نصیرالدین چراغ رحمه الله رسید که معروف به «چراغ دهلی» شد. در واقع «چراغ» آخر دوره عظمت و جلال سلسله چشتیه در هند محسوب می‌شود و در بین کسانی که بعد از وی در نشر طریقه چشتیه اهتمام ورزید، سید محمد کیسودراز رحمه الله بود چون پدر بزرگوارشان سید یوسف حسینی رحمه الله که ناچار به اقامت در قلعه دلیت آباد شده بود وفات یافت، وی به اتفاق مادر به دهلی بازگشت و ضمن تکمیل علوم ظاهری در صحبت شیخ نصرالدین چراغ رحمه الله، تربیت عرفانی یافت، با مرگ او سلسله چشتیه اعتبار را که در عهد چراغ دهلوی آخرین فروغ درخشان آن را از دست داد.

تذکره منتخب الطایف، رحیم علیخان ایمان

«در قصبه هارون ملازمت حضرت خواجه عثمان ساری رحمه الله را یافت و مدتی در خدمت او ماند به منزل مراد رسید و با اجازت مرشد دو ماه و نیم در صحبت شیخ نجم الدین کبری رحمه الله به سر برده بود، از آن پنجاه و هفت روز حضور حضرت محی‌الدین جیلانی رحمه الله (عبدالقادر گیلانی) اقامت گزید و به بیض تمام رسید و بعد سیر و سیاحت کرده در هندوستان آمده، در عهد «رای بتهورا» در اجمیر اقامت گزید. روزی «رای بتهورا» شخصی را به ناحق رنجانید. و خواجه رقعہ در شفاعت او برای شخص مذکور نوشت او قبول نکرد، خواجه فرمودند: «بتهورا را گرفتیم و دادیم». چنانچه در آن ایام لشکر سلطان معزالدین سام رسید و بتهورا را زنده اسیر کرد و از آن تاریخ در آن دیار اسلام اشتها یافت و بعد از مدتی خواجه بزرگ (معین‌الدین چشتی رحمه الله) با دختر سید وجیه‌الدین عم

سید حسین مشهدی خنک سوار، عقد نکاح بست و متأهل شد و در کلمات الصادقین وفات خواجه رحمته الله در سبع و عشرين ستمائه (۶۲۷ هـ) وقوع یافته و در اخبار الاخیار است که ششم رجب (۶۳۳ هـ) ثلث ثلثین و ستمانه، قبل فی ذی الحجه من السنه المذکور و کمالاتش مشهور و چند بیت از کلماتش مسطور شد:

از پیش خویش در افکن نقاب دعوی را بین به دیده صورت جمال معنی را
معین به چشم خود حسن دوست نماید بین به دیده مجنون جمال لیلی را

تاریخ تصوف در کرمان، رئوف توکلی

«چنان که مشهور است خواجه معین الدین رحمته الله، سید علی بن عثمان هجویری رحمته الله صاحب کشف المحجوب را برگزین و مهمترین شخصیت اسلامی می داند که سلسله طریقت اسلامی را در آن جا بنیان نهاد خواجه رحمته الله در مولتان، هندی را یاد گرفت و به دهلی روی نمود.

چشتیه نماز را با زمزمه می خوانند و یک نوع لباس را که با خاک سرخ الیاف درختی به نام سبط رنگ می کنند و می پوشند. بر مرید است که پس از ادای دو رکعت نماز معنی کلمات فقر، فاقه، قناعت، یدالله و ریاضت را مورد دقت قرار دهد و به وسیله اسمی از اسماء الله به کشف نائل و در ضریحی معتکف شده به چله نشیند و بعد از چهل روز در آنجا روزه بگیرد.»

تاریخ فرشته

«از شیخ نظام الدین اولیاء رحمته الله متقول است که شیخ ابوسعید تبریزی رحمته الله شیخی بود که هفتاد مرد کامل مثل شیخ جلال الدین تبریزی رحمته الله داشته است (ابوسعید تبریزی همان شیخی است که معین الدین در تبریز خرقة از او گرفت).

شیخ فریدالدین شکرگنج رحمته الله از خواجه قطب الدین بختیارکاکي رحمته الله نقل می کند که

خواجه معین‌الدین رحمته الله علیه در ابتدا حال، ریاضتی عجیب و مجاهدتی غریب داشت، که بعد از هفت روز روزه، گرد نانی به مقدار پنج مثقال در آب‌تر ساخته افطار می‌فرمودند. شیخ نظام‌الدین اولیاء رحمته الله علیه نقل می‌کرد که پوشش خواجه معین‌الدین رحمته الله علیه دوتایی بود اگر جایی پاره شدی بخیه زدی و اگر بغل، پاره شدی از پارچه‌های پاک از هر نوعی که یافتی بدان پیوند کردی. چون به اصفهان رسید، شیخ محمود اصفهانی رحمته الله علیه او را دریافت و صحبت‌ها داشت و خواجه قطب‌الدین بختیار رحمته الله علیه که در آن وقت، در اصفهان بود، می‌خواست، مرید محمود اصفهانی رحمته الله علیه شود، لیکن چون خواجه معین‌الدین چشتی رحمته الله علیه را دید فسخ عزیمت نمود، مرید خواجه رحمته الله علیه شد آن دوتایی (جامه) را به خواجه قطب‌الدین ارزانی فرمود و همان دوتایی بود که خواجه قطب‌الدین در وقت وفات به فریدالدین شکر گنج رحمته الله علیه عنایت فرمود.

خواجه معین‌الدین چشتی رحمته الله علیه، استرآباد رفت و به صحبت شیخ ناصرالدین استرآبادی رحمته الله علیه مشرف شد. او شیخی عظیم‌القدر بود و صد و بیست و هفت سال عمر داشت و حضرت شیخ ناصرالدین رحمته الله علیه به دو واسطه دریا به حضرت سلطان‌العارفین شیخ بایزید بسطامی رحمته الله علیه داشت پس خواجه مدتی در صحبت او بوده و کسب فیوض لاتعد و لاتحصى نمود.

حضرت خواجه رحمته الله علیه چون به سبزوار رسید در آن جا حاکمی بود که «یادگار محمد» نام داشت، بد مزاج و فاسق و در فضل غلو داشت، که اهانت اصحاب کرده هر که را که ابابکر و عمر و عثمان نام بود، ایذا بسیار رسانیدی و درصدد تلف وی شدی و این یادگار محمد در حوالی شهر باغی طرح افکنده و در وسط آن حوضی در نهایت صفا و لطافت پرداخته بود. خواجه رحمته الله علیه از گرد راه بدان باغ رفته کنار حوض فرود آمد غسل کرد و دوگانه بهر یگانه به جا آورد و به تلاوت قرآن مشغول شد. قضا را هم در آن روز آوازه افتاد که یادگار محمد به باغ می‌آید. درویشی که رفیق شیخ بود ترسید گفت: «برخیز تا از

این باغ بیرون رویم» شیخ رحمته الله علیه اضطراب او را دید تبسم نمود و گفت: «اگر میل داری برخیز و زیر فلان درخت بنشین. درویش به سرعت برخاست و آن جا رفته بنشست. در این اثنا فراشان در رسیدند و قالیچه یادگار محمد را به کنار حوض پهلوی شیخ رحمته الله علیه گسترده و از عظمت و صلابت شیخ رحمته الله علیه نتوانستند که بگویند: «از این جا برخیز!» ناگاه یادگار محمد رسید و شیخ رحمته الله علیه را در آن مکان دید. بانگ بر خدمتگزاران زد که این درویش را چرا از این جا نرانید! چون شیخ رحمته الله علیه سر بالا کرد در درویش نگریست، در لحظه، لیره به بدم یادگار محمد افتاد از پای درآمد و بیهوش گشت، همراهان او آن حال را دیدند، سر به زمین نهادند و التماس شفاعت کردند. خواجه رحمته الله علیه گفت: «قدری آب از این حوض بگیر و بمسم آن» گفته به روی وی زن: «درویش همچنان کرد یادگار محمد به هوش آمد سر به پای شیخ رحمته الله علیه گذاشت و گفت: «یا شیخ از جمله منهیات گذشتم و توبه نصوح کردم از گناهم درگذر» شیخ رحمته الله علیه به دست لطف، سرش برداشت و مهربانی نمود و گفت: «دعوی محبت خاندان عظامت را رسالت کردن و پیروی ایشان نمودن معنی ندارد.» آن گاه مناقب ائمه هدی بر وجهی بیان فرمود که یادگار محمد و همراهانش زار زار گریستند و همگی از محضر خواجه رحمته الله علیه مرصع شدند.

«آنچه زر می شود از پرتو آن قلب سیاه کیمیایی ست که در محبت درویشان است»

آنگاه یادگار محمد رحمته الله علیه وضو ساخت دوگانه شکرانه گذرد و دست ارادت به آن حضرت داد و به شرف بیعت نایل آمد. اموال خود را از نقد و جنس مکتوب کرد به نظر خواجه رحمته الله علیه درآورد، خواجه رحمته الله علیه قبول نمود و گفت: «هرچه از مردم به زور گرفتی به ایشان برگردان تا فردای قیامت کسی دامنت نگیرد.»

یادگار محمد به فرموده شیخ رحمته الله علیه عمل نمود، آنچه مال باقی ماند به فقراء و مساکین بخشید، غلامان را آزاد کرد، زن را نیز طلاق داد و همراه خواجه تا حصار شادمان رفت و چون از جمله واصلان گشته بود، خواجه رحمته الله علیه آن حدود را به حمایت او واگذاشت و در آن جا نگاه داشت و خود به بلخ تشریف برد.